

Projekts Nr. 23-00-A019.332-000009
Ceļā uz pašpietiekamu teritoriju

Vietējās pārtikas potenciāls kopienas tirgū un Zaļajos publiskajos iepirkumos

Mg.oec. Lāsma Aļeksēja
Mg.oec. Agnese Hauka

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS
Eiropas Lauksaimniecības fonds
lauku attīstībai

Atbalsta Zemkopības ministrija un Lauku atbalsta dienests

06.03.2024.

Vietējās pārtikas sistēmas un īsās piegādes ķēdes

Nav vienotas un vienkāršas definīcijas vietējai pārtikai un īsajām piegādes ķēdēm, jo ES pastāv milzīga pārtikas ražošanas, pārstrādes, tirgvedības un izplatīšanas sistēmu dažādība, kas tiek asociētas ar vietējo pārtiku.

«Vietējais» nozīme:

- pēc iespējas tuvākā teritoriālā vienība, kas norāda uz produkta izcelsmi.
- attālums starp produkta radīšanas un patēriņa vietu.
- iegādāts pa tiešo no pārtikas ražotāja.

«Vietējās» un «reģionālās» pārtikas definīcijas pamatprincipi:

- Attālumam starp ražotāju un patērētāju jābūt pēc iespējas īsākam;
- Starpnieku skaitam starp ražotāju un patērētāju jābūt pēc iespējas mazākam;
- Komunikācijai un uzticībai starp ražotāju un patērētāju jābūt pēc iespējas ciešākai, jo “personīgā stāsta” veidošana pievieno produktam vērtību un veido ilgtermiņa attiecības starp ražotāju un patērētāju.

Vietējās pārtikas nodrošinājuma ieguvumi

Ekonomiskie – vietējā ekonomika un lauku saimniecības, iedzīvotāju labklājība.

Sociālie – veicina nodarbinātību, stiprina vietējo sabiedrību, uzlabo Demogrāfiju.

Vides – īsākas pārtikas ķēdes, ilgtspējīgāka saimniekošana (t.sk., Bio).

Veselības – pārtikas izsekojamība, svaigums.

Drošības – valsts pašnodrošinājums ar pārtiku.

Pārtikas produktu un ēdināšanas pakalpojumu zaļais publiskais iepirkums Latvijā

- ❖ **Zaļais publiskais iepirkums** ir process, kurā publiskais sektors cenšas iegādāties pārtikas produktus un ēdināšanas pakalpojumus **ar mazāku ietekmi uz vidi visā to dzīves ciklā**, salīdzinot ar pārtikas produktiem un ēdināšanas pakalpojumiem, kas iegādāti, nepiemērojot ZPI principus.
- ❖ **ZPI iepirkuma prasību piemērošana pārtikas un ēdināšanas pakalpojumiem Latvijā ir obligāta no 2017.gada 1. jūlija.**
- ❖ ZPI ir **tirgus veicināšanas instruments**.
- ❖ ZPI var stimulēt ekonomiku, dabas vides saglabāšanu, iedzīvotāju veselību, vietējās produkcijas patēriņu, lauksaimniecības produkcijas ražotāju labklājību un patēriņa paradumu maiņu.
- ❖ **ZPI stratēģiskos attīstības virzienus nosaka:**
 - Stratēģija «No lauka līdz galdam»
 - KLP SP 2023. – 2027.
 - Zemkopības ministrijas Bioloģiskās lauksaimniecības ražošanas attīstības rīcības plāns 2023.–2027.gadam

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

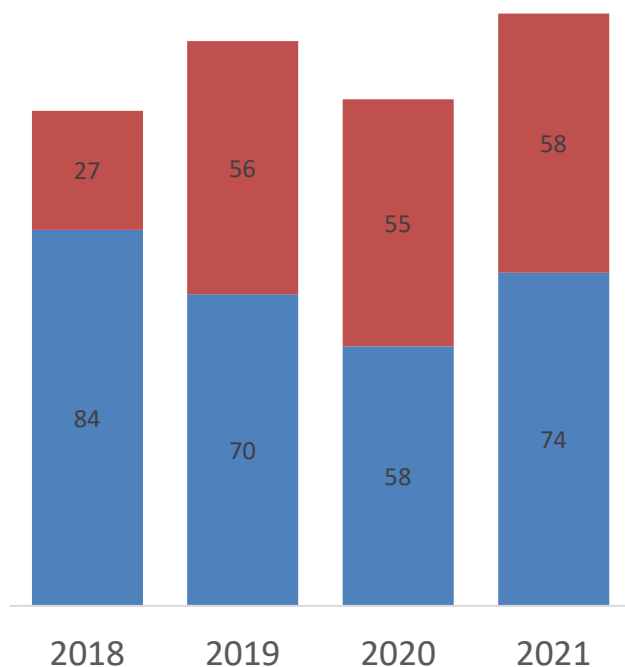

EIROPAS SAVIENĪBA
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS
Eiropas Lauksaimniecības fonds
lauku attīstībai

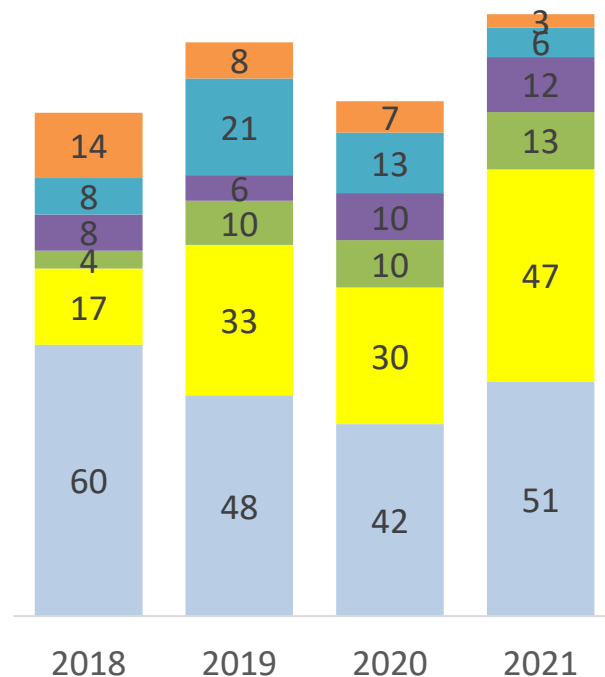
Atbalsta Zemkopības ministrija un Lauku atbalsta dienests

Iepirkumu sadalījums naudas izteiksmē (bez PVN)

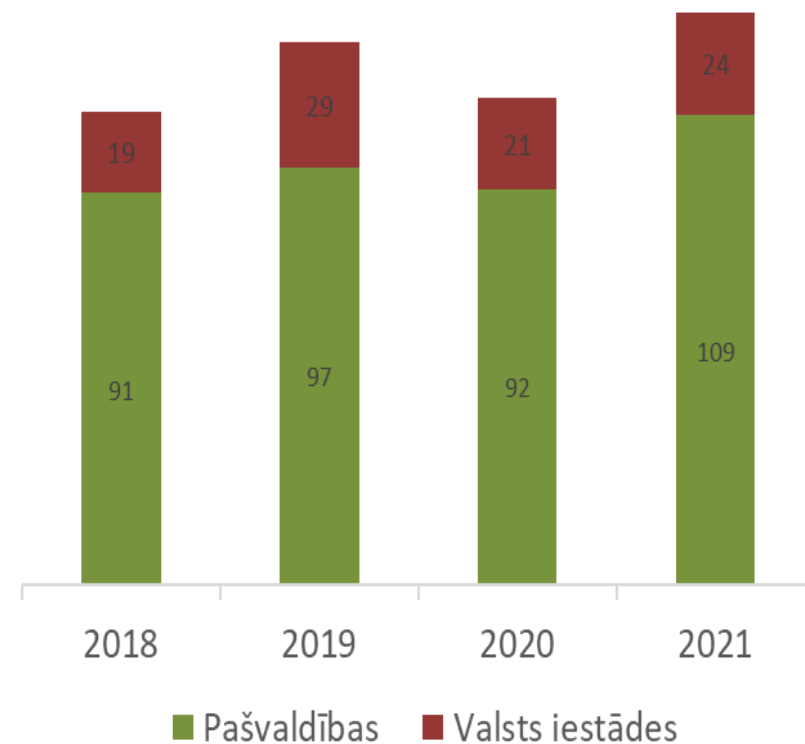
■ ēdināšana ■ pārtika

Ēdināšanas pakalpojumu iepirkums pārsniedz pārtikas iepirkumu

■ Vidzeme
■ Zemgale
■ Kurzeme
■ Latgale
■ Pierīga
■ Rīga

Lielākā ZPI daļa Rīgas un Pierīgas reģionos

■ Pašvaldības ■ Valsts iestādes

Pašvaldības ir nozīmīgākie ZPI pasūtītāji

Avots: AREI pētījums (2022),
Saskaņā ar IUB datiem

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

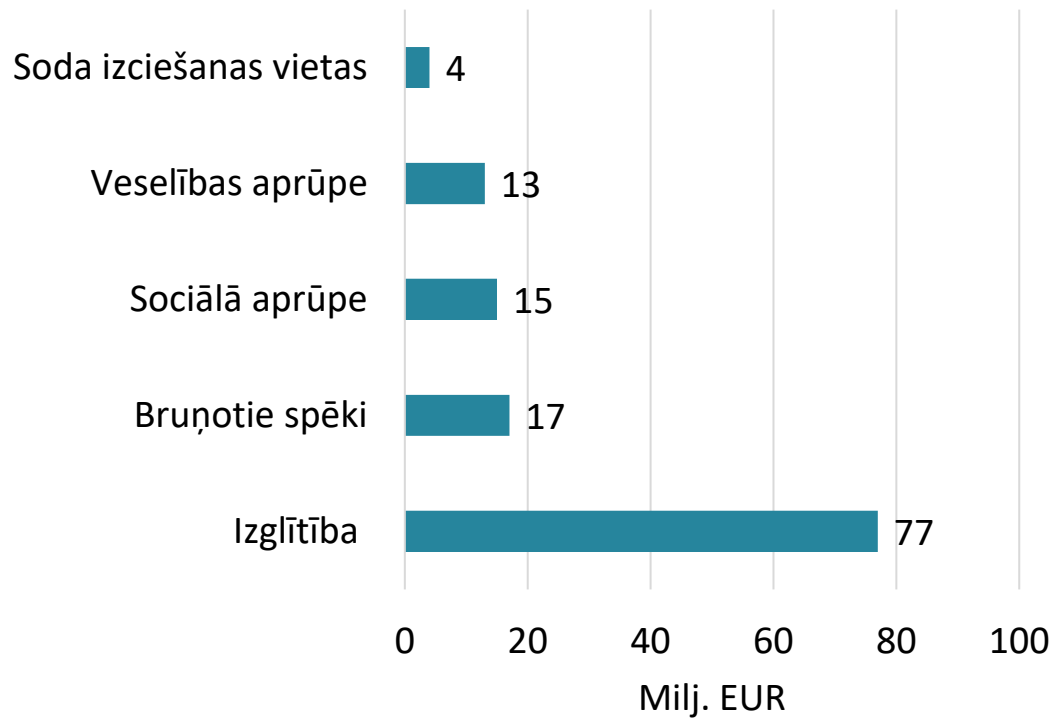
EIROPAS SAVIENĪBA
EIROPAS INVESTĒ LAUKU APVIDOS
Eiropas Lauksaimniecības fonds
lauku attīstībai

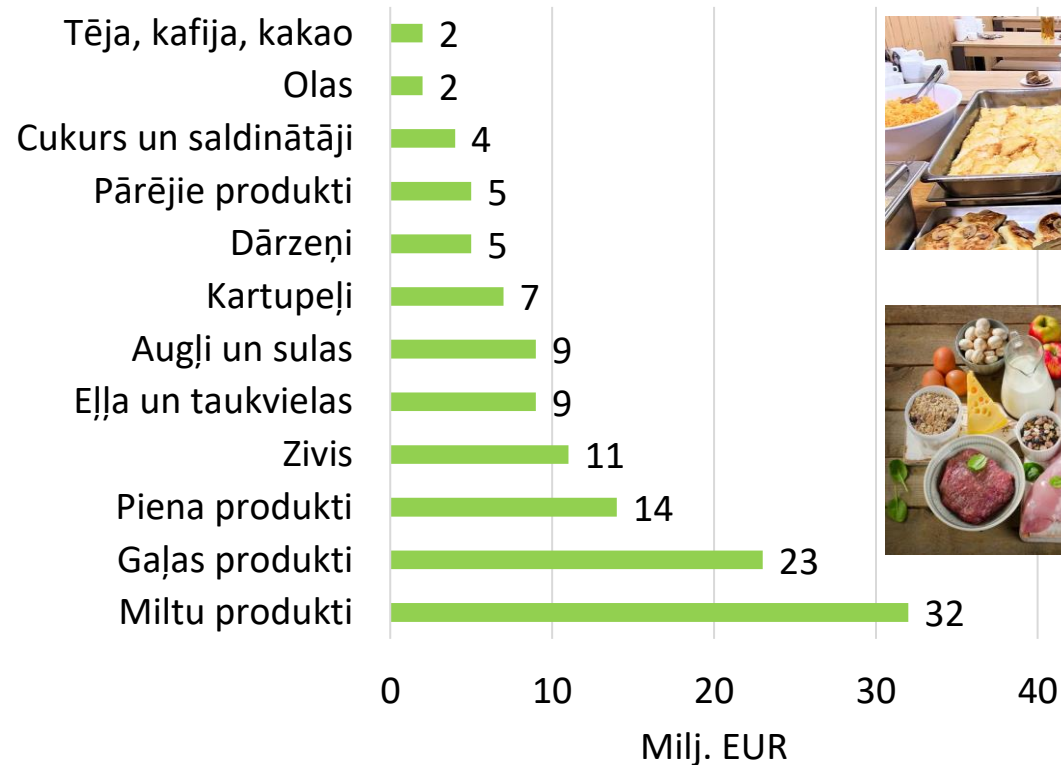
Atbalsta Zemkopības ministrija un Lauku atbalsta dienests

Orientējošs potenciālās ZPI iepirkumu vērtības sadalījums pa iepirkumu dalībniekiem un produktu grupām (milj. EUR gadā 2021.g.cenās)

Iepirkuma dalībnieki

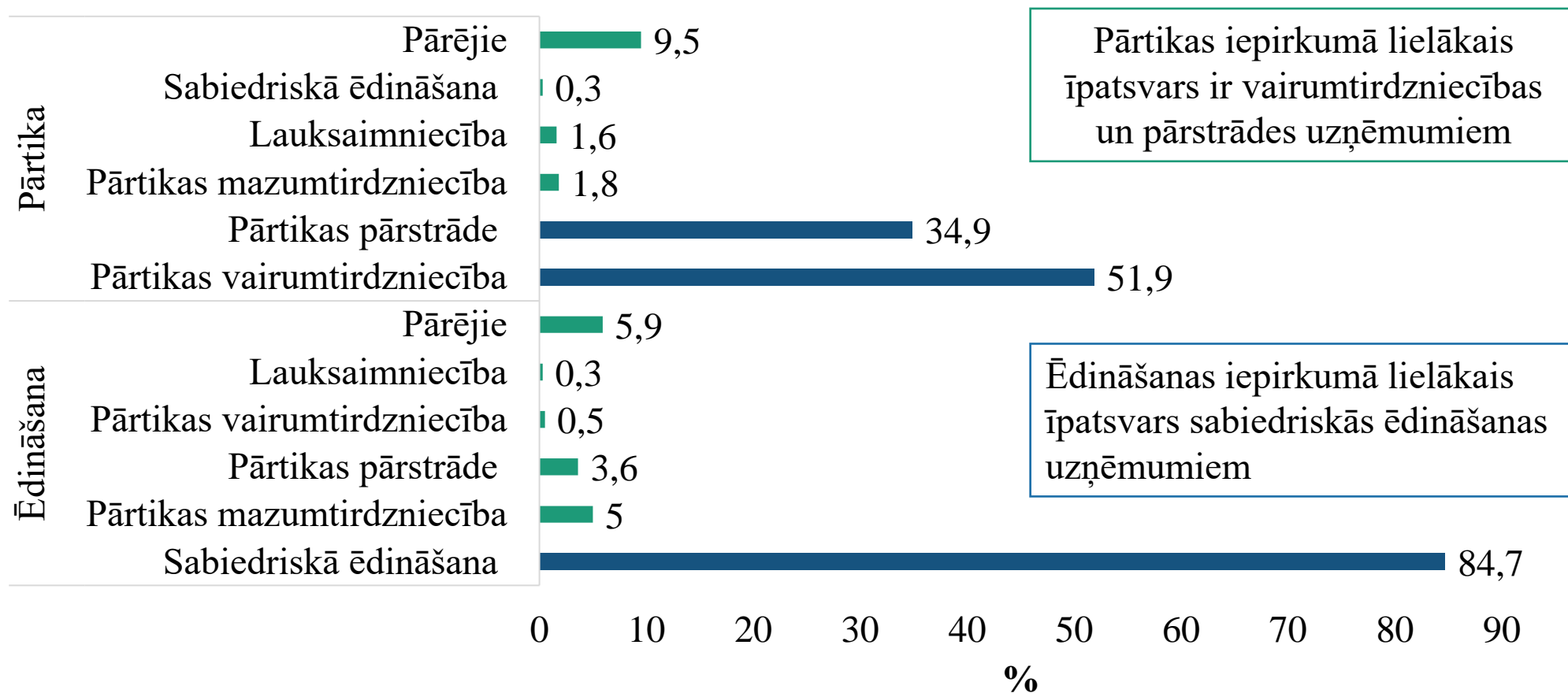

Produktu patēriņa aplēses naudas izteiksmē

Kopējā ZPI novērtējums mazumtirdzniecības cenās bez PVN – 122 milj.EUR

Nozīmīgāko saimnieciskās darbības veicēju daļas kopējā ZPI vidēji gadā no 2018. gada līdz 2021. gadam, %

Avots: IUB dati

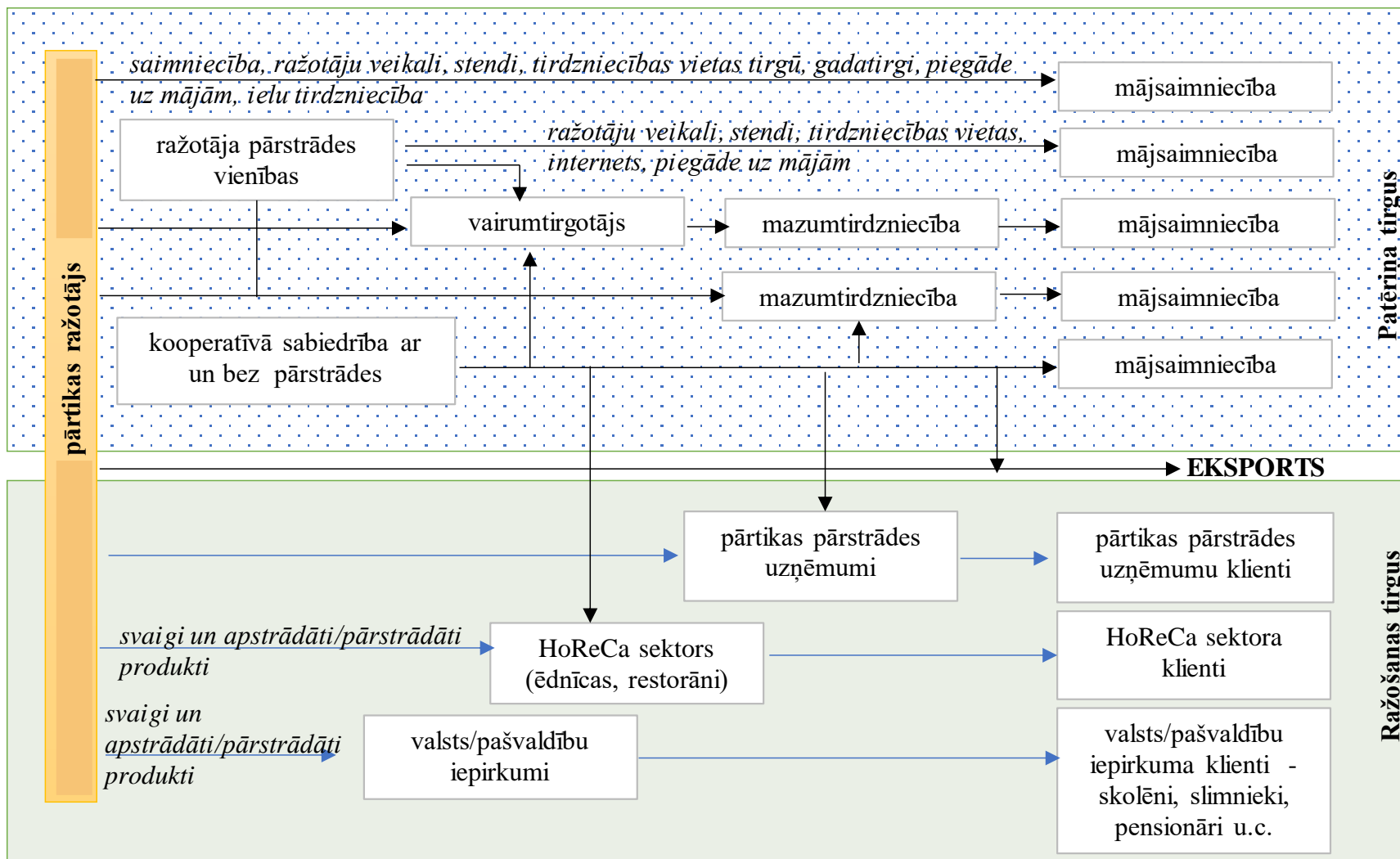

EIROPAS SAVIENĪBA
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS
Eiropas Lauksaimniecības fonds
lauku attīstībai

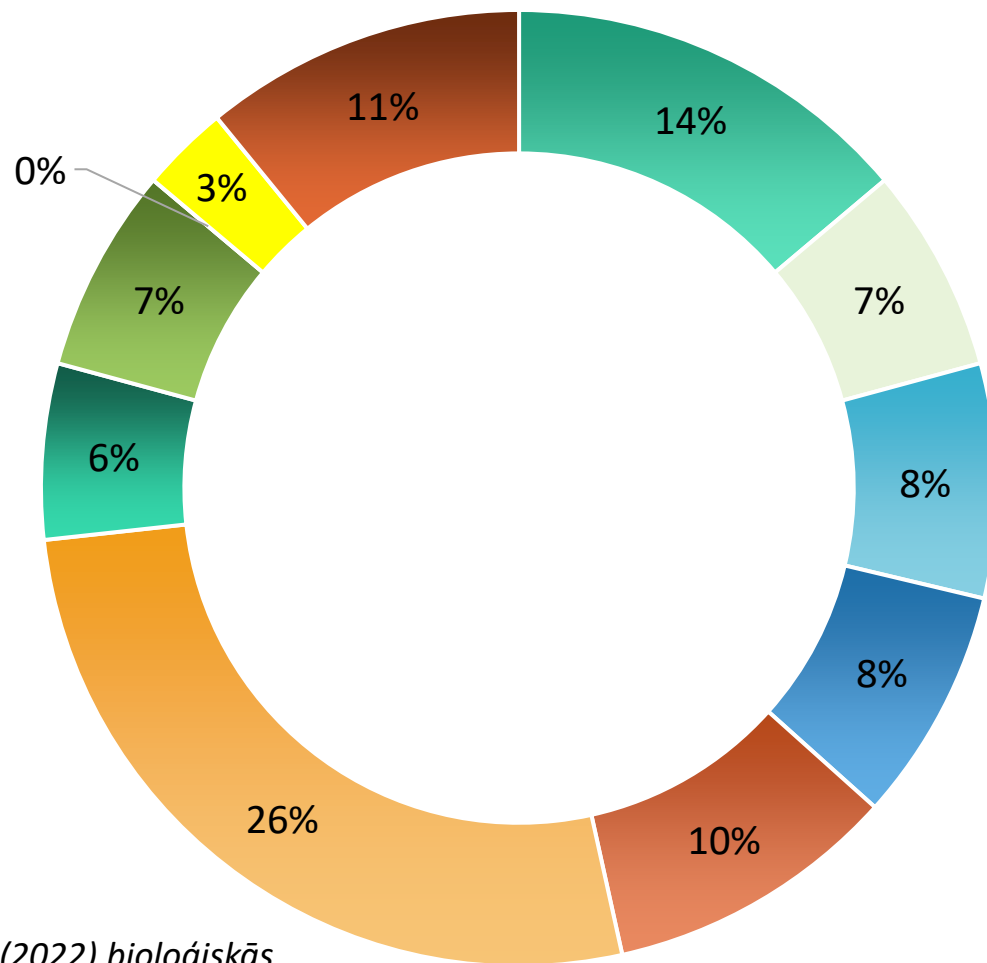
Atbalsta Zemkopības ministrija un Lauku atbalsta dienests

Lauksaimniecības produkcijas noieta kanāli un tirgi

Avots: L. Aleksejevas veidots pēc Vietējo pārtikas ķēžu..., 2021

Mazo saimniecību produktu realizācijas kanāli

- Tirdziņos
- Ir sadarbība ar vairumtirdzniecības bāzi/ēm
- Kooperatīvam
- Izsolēs
- Citiem zemniekiem
- Pa tiešo no savas saimniecības fiziskām personām
- Ir sadarbība ar novada mazumtirdzniecības uzņēmumiem
- Ēdināšanas uzņēmumiem
- Realizēju caur programmu "Piens un augļi skolai"
- Pašvaldību iepirkumos
- Cits

Avots: L.Aleksējeva (2022) bioloģiskās pārtikas ražotāju aptaujas rezultāti, n=80

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS
Eiropas Lauksaimniecības fonds
lauku attīstībai

ŠĶĒRŠĻU KLASIFIKĀCIJA DALĪBAI ZAĻAJĀ PUBLISKAJĀ IEPIRKUMĀ

Šķēršļu grupa	Šķēršļi
Tirgus ierobežojumi	Loģistika
	Produkcijas kvalitāte
	Produkcijas apjoms
	Produkcijas cena
Politiskie un tiesiskie ierobežojumi	Iepirkuma kārtība
	Iepirkuma forma
	Iepirkuma dalījums daļās
	Nepietiekams valsts budžeta līdzekļu finansējums
Informācijas un zināšanu ierobežojumi	Par iepirkuma dokumentācijas sagatavošanu
	Par iespējām piedalīties iepirkumā
	Par tehniskās specifikācijas un ēdienkaršu sagatavošanu
	Par bioloģiski ražotu pārtiku
	Par pasniegto maltīšu kvalitāti un daudzveidību
Sadarbību kavējoši ierobežojumi	Attieksme
	Stratēģiskie mērķi
	Līderības uzņemšanās
	Publiskā komunikācija

Pārtikas groza vērtēšana

Pārtikas grozā iekļautajiem produktiem un to apjomam ir jānodrošina iedzīvotāju objektīvās vajadzības pēc pārtikas, raksturojot tādu pārtikas patēriņu, kas ļauj veikt ikdienas aktivitātes un darbu, ka arī uzturēt veselību Latvijas iedzīvotājiem bez specifiskām saslimšanām, uztura alerģijām vai nepanesamībām, kuru gadījumā būtu piemērojama īpaša diēta vai atsevišķu produktu vai produktu grupu izslēgšana.

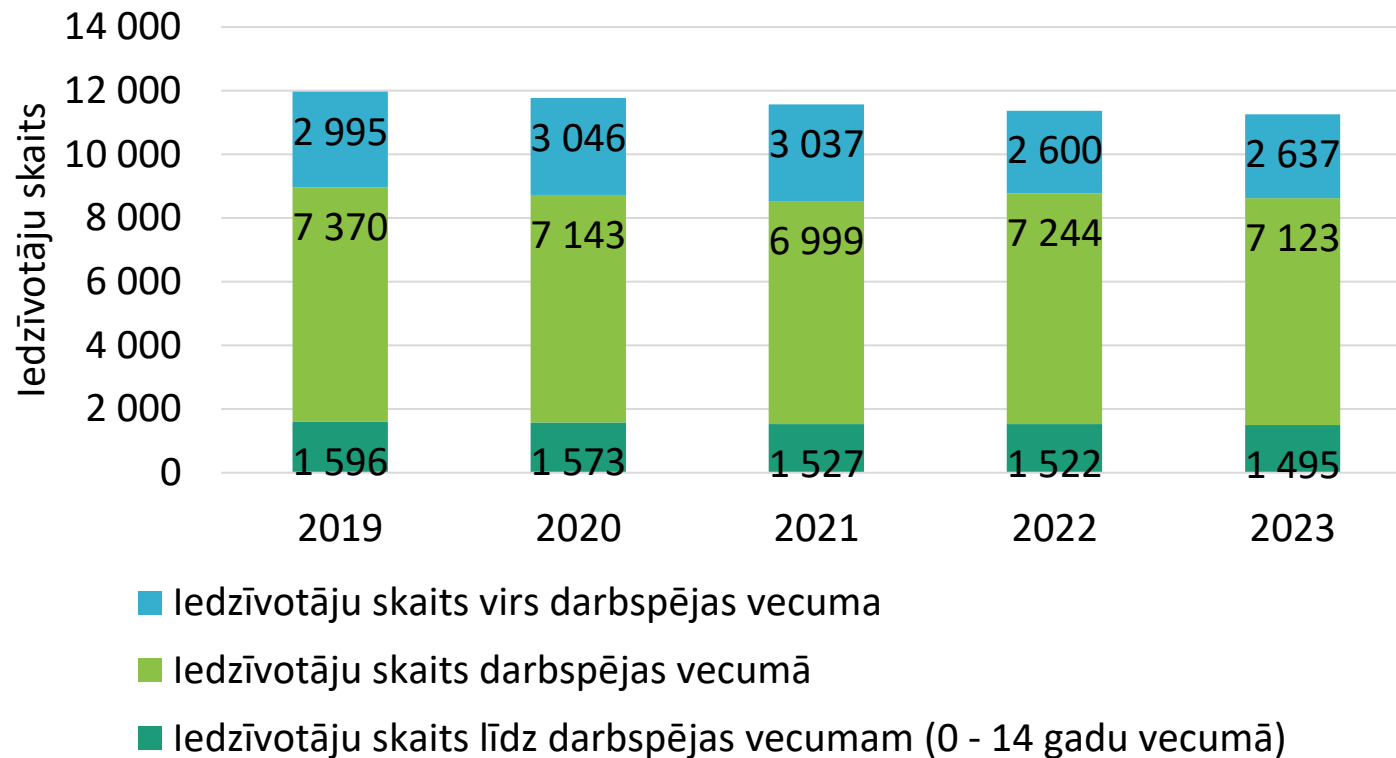
Pārtikas produktu grupas pārtikas grozā:

- 1) graudaugu produkti;
- 2) augļi un dārzeņi;
- 3) piens un piena produkti;
- 4) gaļa un zivis.

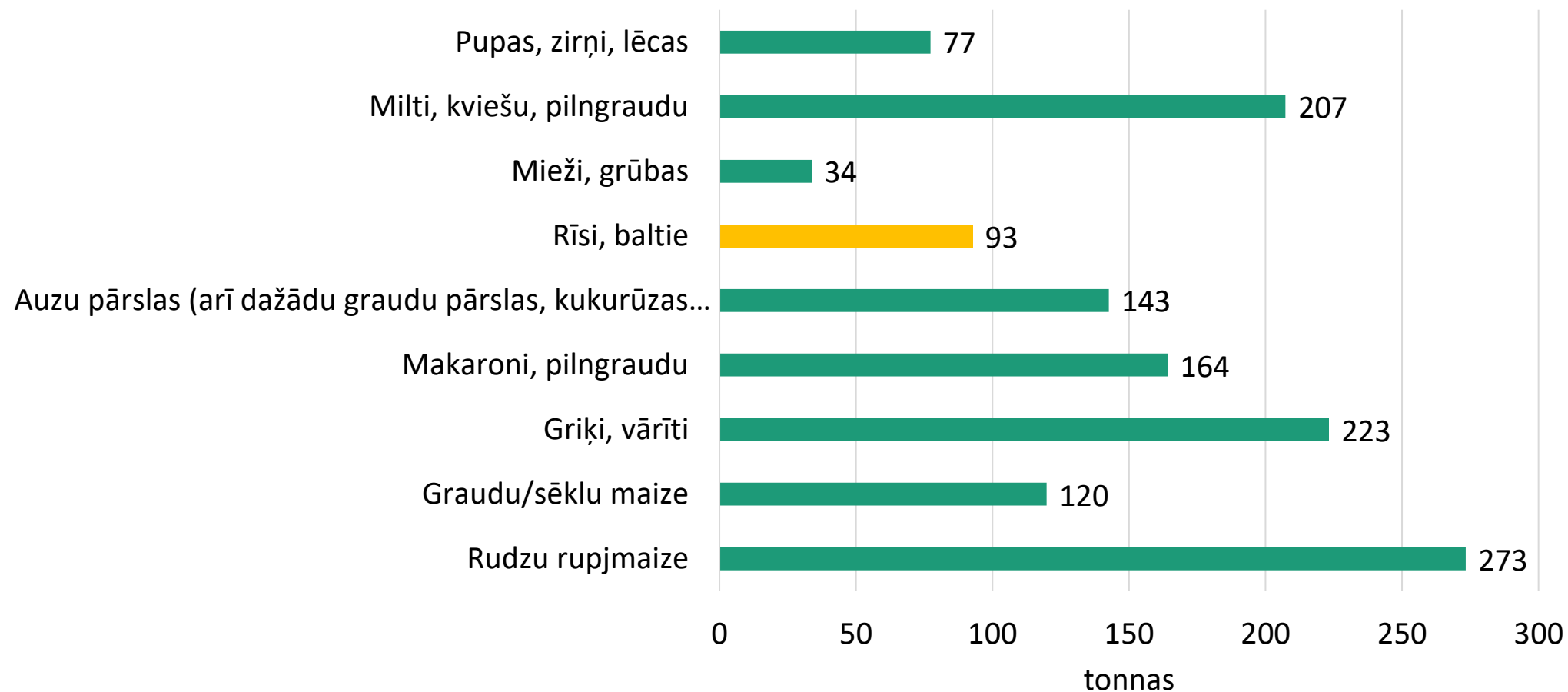
Pārtikas groza plānošana tiek veikta piecās vecuma iedzīvotāju grupās:

- 1) Pieaugušie
- 2) Seniori
- 3) 2-6 g. v. bērni
- 4) 7-14 g. v. bērni
- 5) 15-18 g. v. bērni

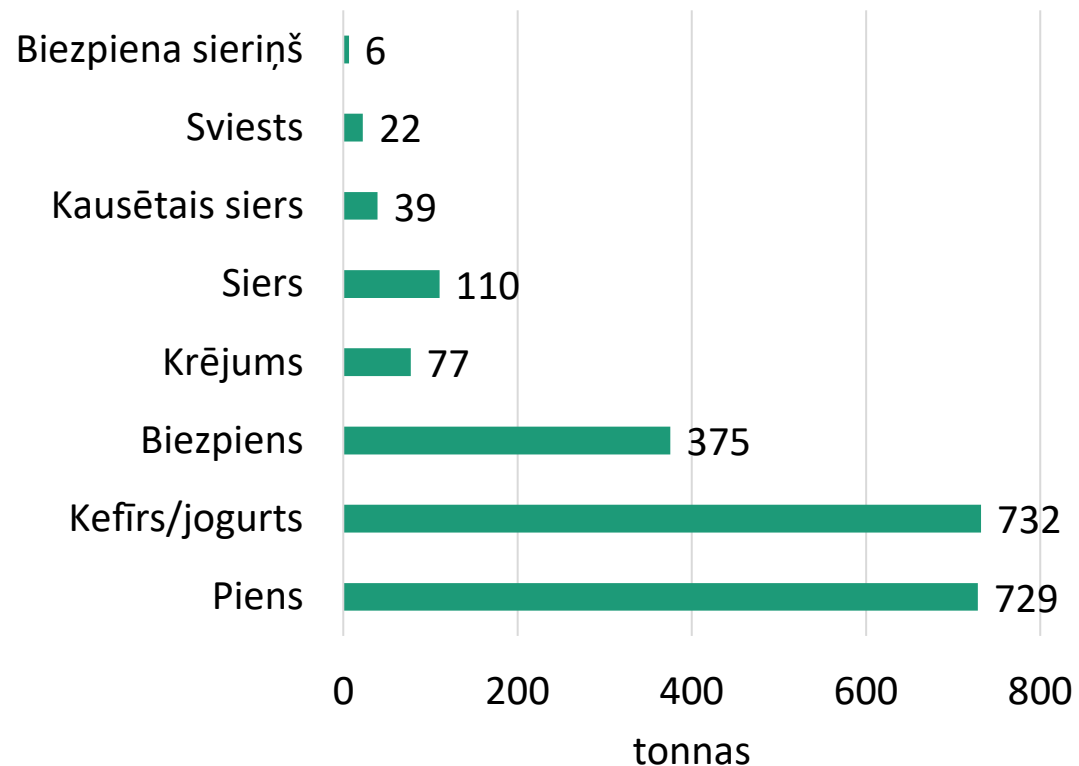
Līvānu novada iedzīvotāju skaits 2019. – 2023. gadā

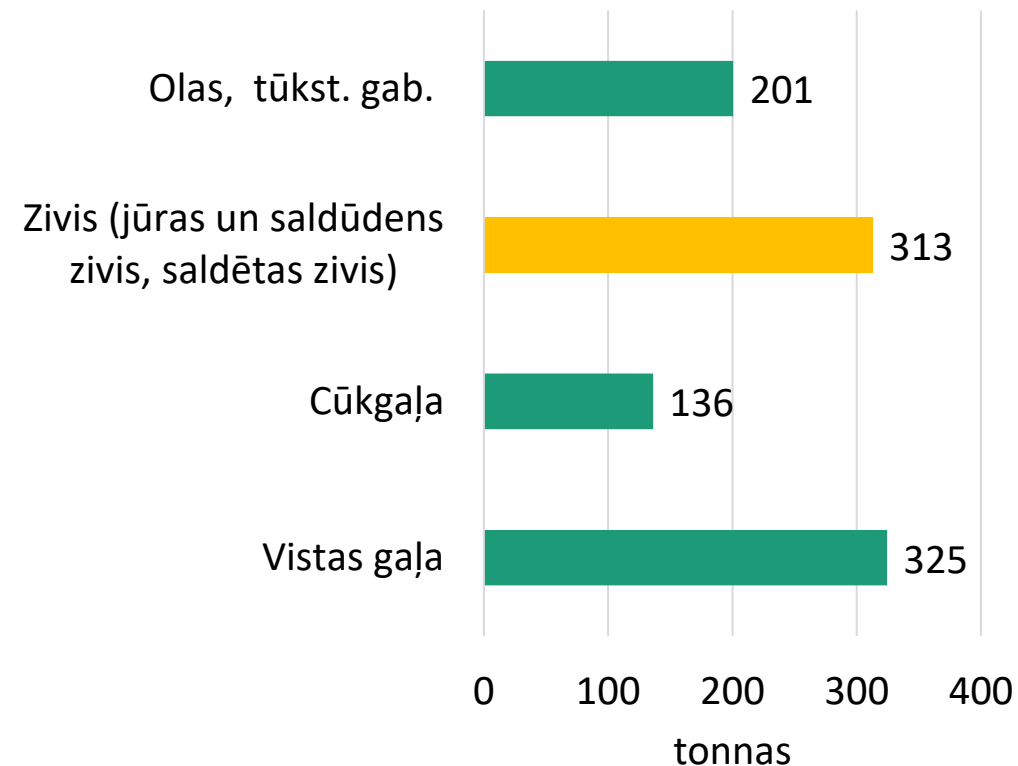
Līvānu novada graudaugu produkcija pārtikas grozā, t

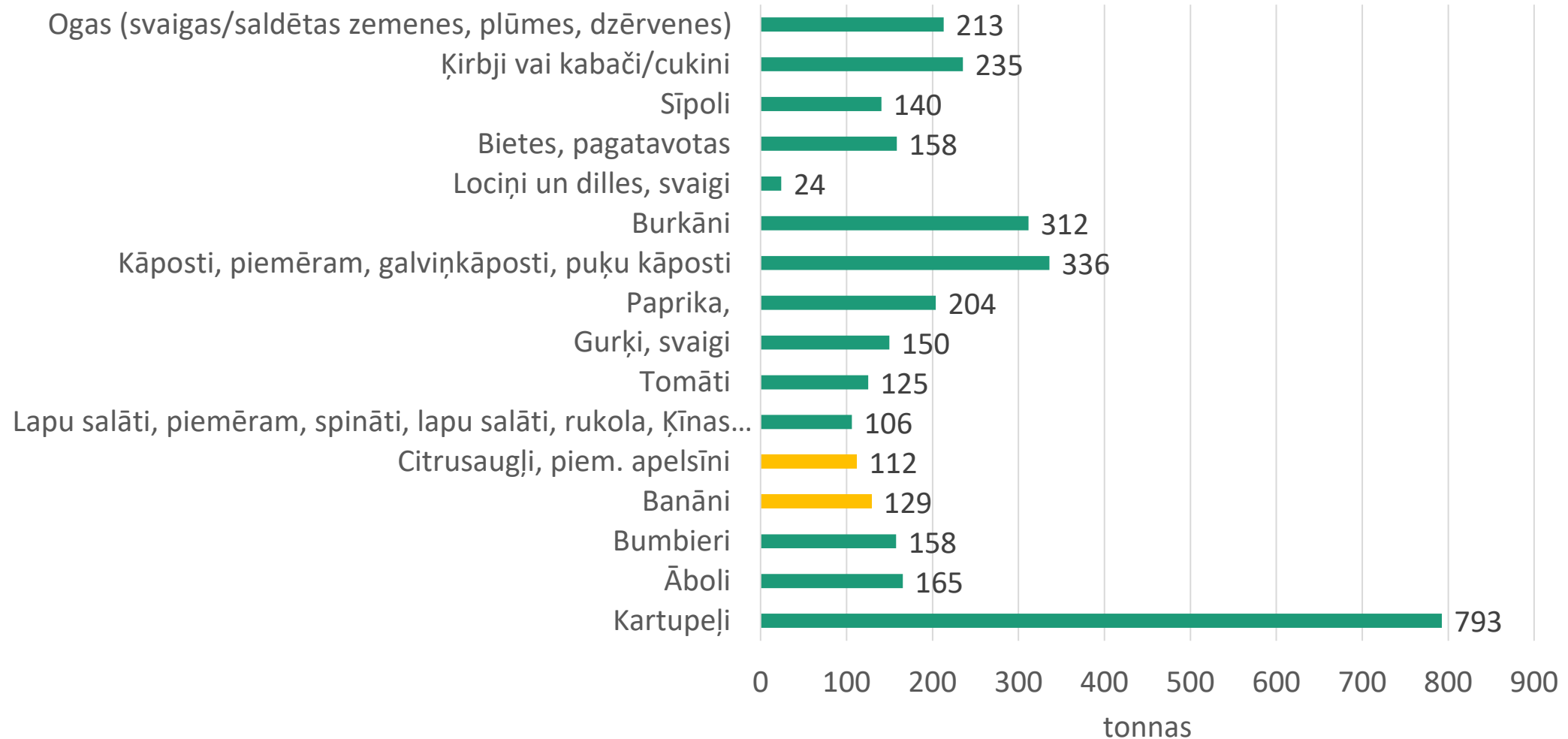
Līvānu novada piena produkcija pārtikas grozā, t

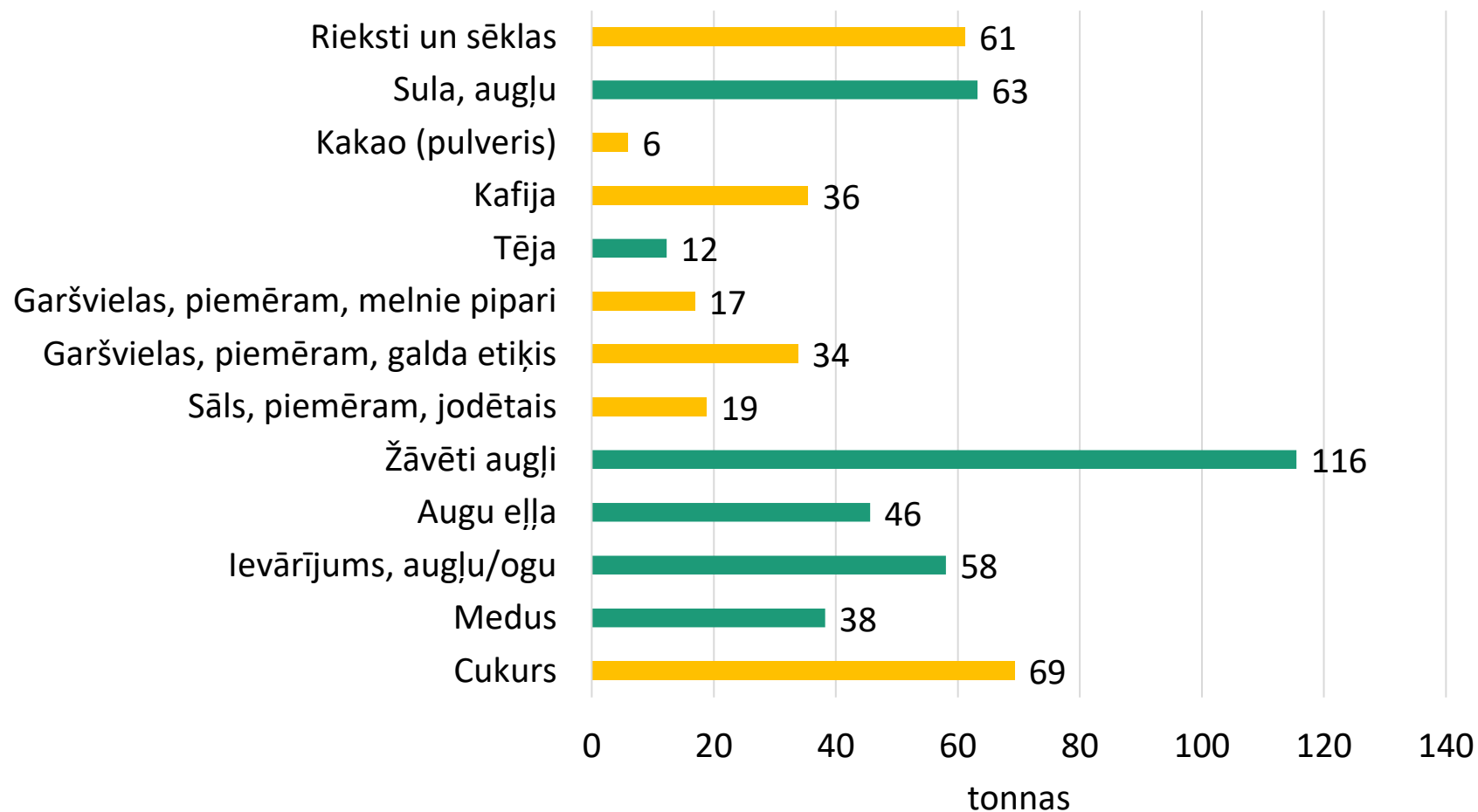
Līvānu novada gaļas un zivju produkcija pārtikas grozā, t

Līvānu novada augļu un dārzeņu produkcija pārtikas grozā, t

Līvānu novada cita veida produkcija pārtikas grozā, t

Kopējā apsaimniekotā LIZ platība Līvānu novadā 2022. gadā

Kultūraugu grupa	Bioloģiski apsaimniekotās platības (ha)	Integrēti apsaimniekotās platības (ha)	Kopējā platība (ha)
Cita platība	5407,8	14559,9	19967,7
Graudaugi un proteīnaugi	859,6	6632,3	7491,9
Dārzeņi	14,0	97,2	111,2
Augļi	14,8	33,8	48,5
Ogas	16,5	23,1	39,6
Garšaugi un ārstniecības augi		0,3	0,3
Kopējā apsaimniekotā platība (ha)	6312,6	21346,6	27659,2

Cita platība: ilggadīgie zālāji (72%), Aramzemē sētu stiebrzāļu vai lopbarības zālaugu maisījums (20%), papuve, kokaudzes, stiebrzāles u.c.

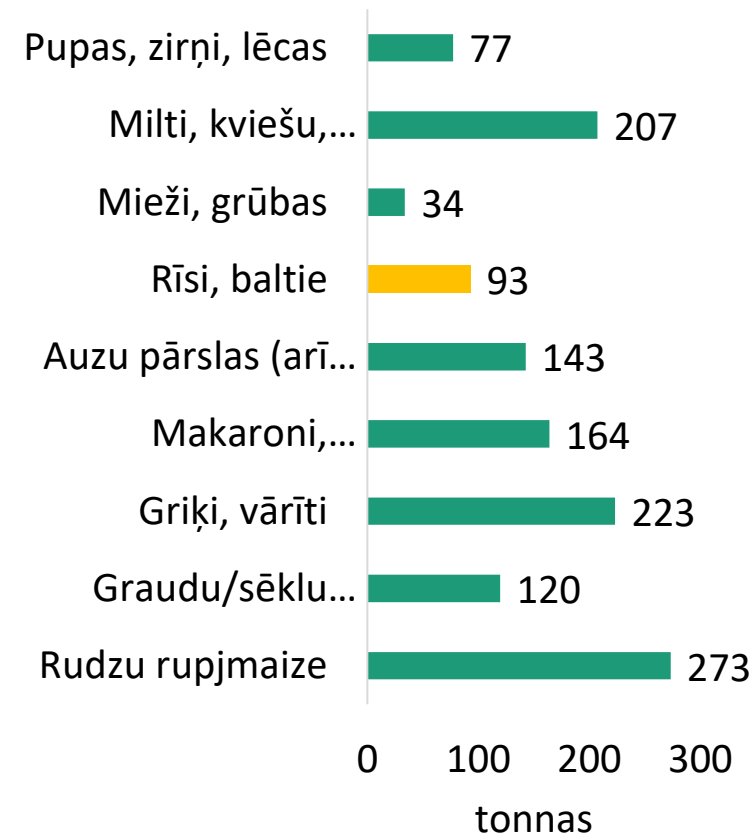
Graudaugu un proteīnaugu platības Līvānu novadā 2022. gadā

Kultūraugs	Bioloģiski apsaimniekota platība (ha)	Integrēti apsaimniekota platība (ha)	Kopējā platība (ha)
Kvieši	213,3	3368,9	3582,2
Auzas	502,2	1164,1	1666,3
Mieži	31,1	727,8	758,9
Rapsis		733,8	733,8
Zirņi	15,2	224,9	240,1
Griķi	39,0	124,7	163,6
Lauka pupas		152,2	152,2
Tritikāle	52,0	82,4	134,4
Rudzi	1,1	42,0	43,1
Graudaugu un zirņu vai vīķu maisījums	4,9	10,8	15,7
Amoliņš	0,8		0,8
Sinepe		0,7	0,7
Kultūraugu kopējā platība (ha)	859,6	6632,3	7491,9

Graudaugu un proteīnaugu raža Līvānu novadā

Līvānu novada [graudaugu](#) produkcija pārtikas grozā, t

Kultūraugs	Bioloģiski audzētu kultūraugu raža (t)	Integrēti audzētu kultūraugu raža (t)	Kopējā kultūrauga raža (t)
Kvieši	490,1	16878,4	17368,5
Auzas	985,1	2910,3	3895,4
Mieži	57,8	3379,7	3437,4
Rapsis		2067,9	2067,9
Zirņi	24,1	448,1	472,1
Griķi	34,7	104,7	139,4
Lauka pupas		431,7	431,7
Tritikāle	102,0	286,6	388,6
Rudzi	2,0	161,4	163,4
Kultūraugu kopējā raža (t) Līvānu novadā	1695,7	26668,7	28364,5

Dārzeņu platības (t) 2022. gadā un raža (t) Līvānu novadā

Kultūraugs	Bioloģiski apsaimniekota platība (ha)	Integrēti apsaimniekota platība (ha)	Kopējā kultūrauga platība (ha)
Dažādi dārzeņi	10,2	66	76,2
Kartupeļi	3,8	28,7	32,4
Sēklas kartupeļi		1,3	1,3
Ķiploki		1,2	1,2
Garšaugu un ārstniecības augi		0,3	0,3
Kopējā platība (ha) 2022. gadā	14	97,5	111,5

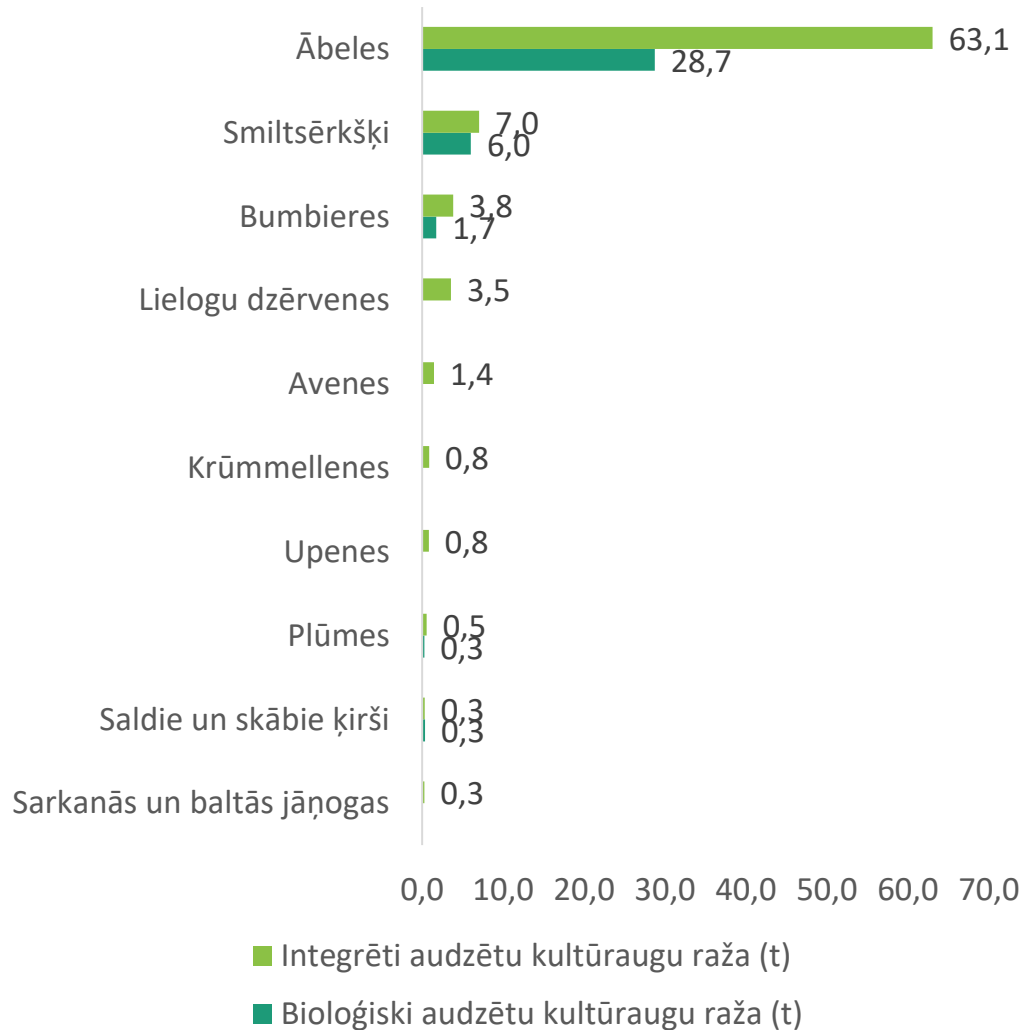
- Kartupeļus vajadzētu 793 t
- Pat, ja zem «citi dārzeņi» slēpjas viss vajadzīgais dārzeņu grozs, tā apjoms ir nepietiekams
- **Dārzeņi Līvānu novadam ir jāiepērk no citām teritorijām!**

Kultūraugs	Bioloģiski audzētu kultūraugu raža (t)	Integrēti audzētu kultūraugu raža (t)	Kopējā kultūrauga raža (t)
Dažādi dārzeņi	31,7	228,4	260,1
Kartupeļi	58,7	536,2	594,9
Sēklas kartupeļi		25,1	25,1
Ķiploki		3,0	3,0
Garšaugu un ārstniecības augi		0,3	0,3
Kopējā raža (t)	90,4	792,7	883,1

Augļu dārzu un ogulāju platības 2022. gadā Līvānu novadā

Kultūraugs	Bioloģiski apsaimniekota platība (ha)	Integrēti apsaimniekota platība (ha)	Kopējā platība (ha)
Smiltsērķšķi	15,43	16,43	31,86
Ābeles	9,68	20,66	30,34
Augļu koki un ogulāji	3,9	11,43	15,33
Bumbieres	1,18	1,67	2,85
Avenes		1,72	1,72
Upenes		1,52	1,52
Saldie un skābie ķirši	0,53	0,53	1,06
Plūmes	0,51	0,51	1,02
Lielogu dzērvenes		1	1
Krūmmellenes		0,9	0,9
Sarkanās un baltās jāņogas		0,5	0,5
Kopējā apsaimniekotā platība (ha)	31,23	56,87	88,1

Augļu un ogu raža Līvānu novadā

Kultūraugs	Kopējā kultūrauga raža (t)
Smiltsērķšķi	13,0
Ābeles	91,8 (varētu apēst 165 t)
Augļu koki un ogulāji	0,0
Bumbieres	5,5 (varētu apēst 158 t)
Avenes	1,4
Upenes	0,8
Saldie un skābie ķirši	0,6
Plūmes	0,8
Lielogu dzērvenes	3,5
Krūmmellenes	0,8
Sarkanās un baltās jāņogas	0,3
Augļu un ogu kopējā raža (t) Līvānu novadā	118,7 (varētu apēst 213 t ogu + ābolus un bumbieres)

Līvānu novadā reģistrētie bioloģiskās lauksaimniecības uzņēmumi uz 22.02.2024. (PVD dati)

Pilsēta/ Pagasts	Ražošana	Augu izcelsmes produktu pārstrāde mājas apstākļos.	Kautuves	Uzņēmums
Līvānu pilsēta	1			
Rožupes pag.	22	1		Rožupes pagasta I. Bernānes zemnieku saimniecība "SUMANKA"
Rudzātu pag.	38		1	Rudzātu pagasta zemnieku saimniecība "OŠMALA"
Sutru pag.	13			
Turku pag.	3			
KOPĀ	77	1	1	79

Diskusija

PĀRTIKAS PAŠNODROŠINĀJUMS VIETĒJĀ KOPIENĀ (t.sk. ZPI)

Aizkraukles rajona partnerības teritorijā

TIRGUS		INFORMĀCIJA UN ZINĀŠANAS	
Šobrīd esošais (Labā pieredze)	Kas traucē? (ŠĶĒRŠĻI)	Šobrīd esošais (Labā pieredze)	Kas traucē? (ŠĶĒRŠĻI)
POLITISKIE UN TIESISKIE JAUTĀJUMI		SADARBĪBA	
Šobrīd esošais (Labā pieredze)	Kas traucē? (ŠĶĒRŠĻI)	Šobrīd esošais (Labā pieredze)	Kas traucē? (ŠĶĒRŠĻI)